

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся
Гончара
Олег МАРЕНКОВ

«12» _____ 2025 р.

ВИСНОВОК

Про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Ігнатенка Євгена Олександровича «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні» представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

ВИТЯГ

з протоколу № 11 міжкафедрального семінару
юридичного факультету Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара від 02 грудня 2025 року

ГОЛОВА: д-р. юрид. наук, проф. **Н.С. Юзікова** (12.00.08 – кримінальне право і процес)

СЕКРЕТАР: канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри цивільного, трудового та господарського права **О.А. Грабильнікова** (12.00.02 – конституційне право, муніципальне право)

Присутні: д-р юрид. наук, проф. **О.Л. Соколенко** (12.00.07 – адміністративне право і процес); д-р. юрид. наук, проф. **Т. В. Корнякова** (12.00.08 – кримінальне право і процес); д-р юрид. наук, проф. **О.В. Сачко** (12.00.09 – кримінальне право і процес); канд. юрид. наук, доц. **О. П. Литвин** (12.00.07 – адміністративне право і процес); д-р. юрид. наук, доц. **Є. А. Кобрусєва** (12.00.07 – адміністративне право і процес); канд. юрид. наук, доц. **О. В. Лахова** (12.00.08 – кримінальне право і процес); д-р юрид. наук, проф. **К. В. Бережна** (12.00.07 – адміністративне право і процес); канд. юрид. наук, доц. **Л. М. Мудриєвська** (12.00.01 – теорія держави і права); канд. юрид. наук, доц. **Заворотченко Т.М.** (12.00.02 – конституційне право, муніципальне право); канд. юрид. наук, проф. **І. Г. Алексеєнко** (12.00.01 – теорія держави і права); д-р. юрид. наук, проф. **І. В. Патерило** (12.00.07 – адміністративне право і процес), д-р. юрид. наук, проф. **О.В. Марченко** (12.00.07 – адміністративне право і процес), д-р. юрид. наук, доц. **Капітаненко Н.П.** (12.00.07 – адміністративне

право і процес), канд. юрид. наук, доц. **Ю.В. Живова** (12.00.08 – кримінальне право і процес); доктор філософії у галузі права **Дриголь О.О.** (081 Право)

Відсутні: немає

Запрошені: Ігнатенко Є.О. (здобувач).

Порядок денний: розгляд і обговорення дисертаційної роботи Ігнатенка Євгена Олександровича представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Тема дисертації: «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні», затверджена вченою радою Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, науковим керівником призначено д.ю.н., проф. Бережну К.В. (витяг з протоколу № 12 від 30 червня 2022 року).

Підготовка здобувача третього рівня вищої освіти здійснюється за акредитованою освітньо-науковою програмою «Право» зі спеціальності 081 Право (Сертифікат про акредитацію освітньої програми 8127, дійсний до 01.07.2029 р.)

СЛУХАЛИ:

Обговорення дисертації аспіранта 4 року навчання Ігнатенка Євгена Олександровича на тему: «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Перевірку на плагіат здійснювала комісія у складі: канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри цивільного, трудового та господарського права **Грабильнікова О.А.**; доктор філософії у галузі право, доцент кафедри адміністративного і кримінального права **Дриголь О.О.**; канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри адміністративного і кримінального права **Лахова О.В.**

За результатами перевірки дисертаційної роботи на плагіат програмою «Strike Plagiarism» зроблено висновок: дисертаційна робота Ігнатенка Є.О. має високий рівень унікальності (91, 04%) і може бути допущена до захисту.

Роботу було розглянуто трьома фаховими експертами - д-р. юрид. наук, проф., професор кафедри адміністративного і кримінального права, декан юридичного факультету **О.Л. Соколенко**; канд. юрид. наук, доц., доцент кафедри адміністративного і кримінального права **О.П. Литвин**; д-р. юрид. наук, проф., професор кафедри адміністративного і кримінального права **Т.В. Корнякова**.

Робота виконана на 242 сторінках і містить такі складові частини: анотація, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури.

Слово надається аспіранту Ігнатенку Є.О. Будь ласка, регламент виступу – 20 хвилин.

Аспірант Ігнатенко Є.О.:

Шановна голово, шановні члени міжкафедрального семінару, шановні присутні!

Тема моєї дисертації: «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні».

Обґрунтування вибору теми дослідження. Українська держава впевнено та цілеспрямовано тримає євроінтеграційний вектор розвитку, проводячи комплексну підготовку правової системи до «злиття» із правовою системою Європейського Союзу. Поетапна гармонізація правової системи України з правовою системою ЄС неупинно призводить до занепаду рудиментів радянського правового минулого та трансформації міжнародного права в Україні. Таким чином, процеси розвитку національного та міжнародного права тісно взаємозв'язані.

В умовах зростаючих викликів трансатлантичній та європейській єдності важливим завданням міжнародного права є досягнення дієвості міжнародного захисту прав людини, а також сприяння тому, щоб загальновизнані норми та принципи у сфері прав людини знаходили належну реалізацію на національному рівні. Посилений процес імплементації норм міжнародного права проходить, зокрема, через приведення українського законодавства у відповідність до стандартів ЄСПЛ. Виконання та застосування рішень ЄСПЛ є ключовою вимогою для зміцнення верховенства права – засадничої ідеї права ЄС.

Вироблена за довгі роки модель взаємовідносин з ЄСПЛ характеризувалася, переважно, розглядом індивідуальних скарг осіб на дії держави. Агресія росії зумовила початок нового етапу взаємодії з ЄСПЛ, що позначається розглядом міждержавних скарг. У цьому аспекті міжнародно-правові дослідження повинні зосереджуватися на вивченні механізмів імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство, а також на оцінці ефективності таких механізмів, зокрема в умовах збройних конфліктів. Дослідження мають враховувати як правові аспекти, так і політичні та соціально-економічні чинники, що впливають на практичне застосування норм права у сфері захисту прав людини.

На сучасному етапі рішення ЄСПЛ органічно інтегровані у вітчизняну теорію джерел права, разом із тим виникає низка практичних проблемних аспектів щодо тлумачення та застосування їх національними органами влади і недержавними суб'єктами, особливо у період дії правового режиму воєнного стану та збройної агресії російської федерації. Тому для напрацювання дієвих механізмів у досліджуваній сфері необхідно є консолідована взаємодія

науковців та практиків. Зазначене і зумовило вибір теми дослідження та її напряму – з позицій науки міжнародного права, визначення мети та завдань дисертаційної роботи.

Науково-теоретичною базою дослідження виступили дисертаційні роботи, монографічні та інші дослідження українських та зарубіжних вчених у сфері філософії, історії, політології соціології, правничої та інших суспільних наук. Серед авторів, які вивчали та продовжують займатися цим дослідницьким напрямом слід відзначити таких: К. Бережна, Н. Блажівська, В. Буткевич, О. Водянніков, Т. Дудаш, В. Завгородній, Н. Задирака, С. Велічук, В. Ільков, К. Ісмайлов, І. Карман, І. Каланча, Т. Коваленко, О. Колісник, Т. Комарова, В. Кононенко, О. Константи́й, Т. Корнякова, О. Кочура, А. Кучук, О. Литвин, М. Мазур, В. Маляренко, Р. Марусенко, Л. Москвич, Л. Наливайко, Ю. Попов, В. Пташинська, П. Рабінович, О. Сердюк, О. Соколенко, В. Стефанюк, Ю. Хім'як, О. Чепель, В. Юрчишин, І. Яковюк та ін.

Нормативно-правовим підґрунтям дисертації є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», інші міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та нормативно-правові акти України. Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять судова практика міжнародних та українських судів, інформаційно-довідкові видання, статистичні дані та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі європейського та міжнародного права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та в межах наукових тем «Сучасні тенденції співвідношення міжнародної, європейської та національної правових систем і режимів» по кафедрі європейського та міжнародного права» на 2022-2024 рр. (державний реєстраційний номер 0122U001412) і «Нормативно-правові та організаційно-правові засади реформування системи національного права у контексті вступу України до Європейського Союзу» на 2025-2027 рр. (державний реєстраційний номер 0125U002354). А також відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»; Національної стратегії у сфері прав людини (4. Стратегічні напрями), затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 р. № 476; Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр., затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 р. № 12-21 (1.1. Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (витяг з протоколу № 12 від 30 червня 2022 року).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексна теоретико-правова характеристика особливостей тлумачення та застосування в Україні рішень Європейського суду з прав людини з позицій науки міжнародного права, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану, визначення напрямів їх вдосконалення, враховуючи зарубіжний досвід.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації поставлено такі завдання:

охарактеризувати тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини як предмету наукового пізнання;

сформулювати визначення поняття та розкрити методологію дослідження рішень Європейського суду з прав людини, особливостей її тлумачення та застосування;

охарактеризувати практику Європейського суду з прав людини як джерела права в Україні та описати її вплив на правову систему;

визначити поняття, структуру, способи та принципи тлумачення Європейської конвенції з прав людини та рішень Європейського суду з прав людини в Україні;

розкрити теоретичні, правові та організаційні аспекти судового застосування рішень Європейського суду з прав людини;

проаналізувати правові позиції Європейського суду з прав людини щодо російської агресії проти України та розкрити особливості їх застосування;

охарактеризувати зарубіжний досвід здійснення правосуддя із застосуванням рішень Європейського суду з прав людини та його імплементацію в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини.

Предметом дослідження є проблеми тлумачення та застосування в Україні рішень Європейського суду з прав людини.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети було використано комплекс загальнофілософських підходів, загальнонаукових, спеціальних та власних методів правознавства. Використання діалектичного підходу уможливило розкриття закономірностей тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні та спрогнозувати тенденції у цій сфері, враховуючи євроінтеграцію, з'ясувати сутність, зміст та ознаки практики ЄСПЛ як джерела права, встановити основні напрями впливу практики ЄСПЛ на правову систему України (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). За допомогою системного підходу сформовано системне, цілісне бачення

проблематики рішень ЄСПЛ, а також суперечності їх розвитку на національному рівні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). За допомогою синергетичного підходу розкрито унікальність та універсальність діяльності ЄСПЛ, з'ясовано причини визнання та застосування його практики низкою держав, не дивлячись на існування більш стійких систем – національних судів (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Застосування цивілізаційного підходу надало змогу дослідити тлумачення та застосування в Україні рішень ЄСПЛ в їх динаміці та унікальності, виявити специфіку правової природи рішень ЄСПЛ в контексті національної правової системи, що виражається у регламентації на законодавчому рівні судів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Антропологічний підхід у пізнанні особливостей тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні передбачає їх вивчення через ідею людиноцентризму (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 3.1, 3.2). Використання аксіологічного підходу уможливило виявлення цінностей, що лежать в основі рішень ЄСПЛ та їх застосування в Україні (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2). Використання герменевтичного підходу надало можливість проаналізувати правові позиції ЄСПЛ, акцентувати особливу увагу на ті рішення ЄСПЛ, що стосуються вторгнення РФ в Україну (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Порівняльно-правовий метод використано у дослідженні зарубіжного досвіду здійснення правосуддя із застосуванням рішень ЄСПЛ та їх імплементації в Україні (підрозділ 3.2). За допомогою формально-юридичного методу проведено аналіз вітчизняного законодавства та практики у досліджуваній сфері (підрозділи 2.1, 2.3). Логічний метод та методи моделювання і прогнозування, знаходячись у тісному синергетичному зв'язку з іншими науковими підходами та методами, сприяли розширенню дослідницьких горизонтів та отриманню важливих для теорії міжнародного права та практики висновків.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією із перших у вітчизняній науці міжнародного права комплексною характеристикою теоретичних та практичних аспектів тлумачення та застосування в Україні рішень Європейського суду з прав людини, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану, визначення напрямів їх вдосконалення, враховуючи зарубіжний досвід. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових наукових положень, висновків і пропозицій, зокрема:

уперше:

систематизовано критерії судового застосування рішень ЄСПЛ: 1) критерії, що стосуються фактичних обставин справи; 2) критерії, що стосуються юридичних обставин справи та правового регулювання загалом; 3) критерії, що стосуються методології застосування рішень ЄСПЛ. Констатовано, що процес судового застосування рішень ЄСПЛ потребує технологічних рішень та інформаційного забезпечення для досягнення доступності правових позицій Суду. Виправданим є створення єдиної державної електронної бази рішень ЄСПЛ з їх офіційним і неофіційним перекладом українською мовою. Тільки

гарантування доступності та урахування правових позицій ЄСПЛ здатне перетворити їх в джерело права фактично;

розроблено рекомендації для національних судів щодо більш ефективного застосування правових позицій ЄСПЛ щодо російської агресії проти України: 1) вдосконалення чинного законодавства, що визначає механізмів правосуддя перехідного періоду; 2) посилення міжнародно-правової співпраці у переслідуванні військових злочинів та порушень прав людини, 3) застосування судами тимчасової юрисдикції відповідно до принципів ЄСПЛ для визначення відповідальності за триваючі порушення норм Конвенції;

обґрунтовано можливість підвищення рівня імплементації практики ЄСПЛ національними судами, враховуючи такі особливості здійснення правосуддя із застосуванням рішень Суду країнами-членами Ради Європи: 1) прагнення до уніфікації стандартів прав людини, що виробляє та підтримує Суд; 2) дотримання принципу судової незалежності та відповідність судової практики взятим на себе зобов'язаннями по Конвенції; 3) адаптація практики ЄСПЛ до різноманітних національних правових традицій; 4) активна участь громадянського суспільства у правозастосуванні та проведенні судової реформи; 5) освіта та безперервне навчання з юриспруденції ЄСПЛ для суддів; 6) баланс суверенітету та наднаціональних зобов'язань;

запропоновано визначення поняття методології дослідження тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні – комплекс взаємодоповнюючих філософських і наукових теорій, концептуальних моделей, а також методологічних принципів, наукових підходів та методів, за допомогою яких відбувається удосконалення існуючого та здобуття нового знання щодо тлумачення та застосування рішень і практики ЄСПЛ в Україні з метою їх ефективного практичного втілення в правничій сфері. Основними науковими принципами дослідження виступили: принцип причинності (детермінізму), принцип історизму, принцип конкретності, принцип комплексності, принцип усебічності, принцип об'єктивності, принцип несуперечливості, принципу єдності теорії та практики, термінологічний принцип;

удосконалено:

теоретичний підхід щодо систематизації напрямів застосування національними судами правових позицій Європейського суду з прав людини щодо російської агресії: а) використання рішень ЄСПЛ для документування та правової кваліфікації порушень прав людини внаслідок російської агресії; б) застосування правових позицій ЄСПЛ щодо ефективного контролю для встановлення відповідальності росії за порушення на окупованих територіях; в) адаптування підходів до пошуку доказів; г) кваліфікація дій російських військ як військових злочинів або злочинів проти людяності; д) вирішення складних майнових питань, що виникають внаслідок окупації та переміщення; е) підвищення рівня захисту прав ВПО; є) використання принципів та правових позицій ЄСПЛ щодо екстериторіального застосування зобов'язань щодо прав

людини; ж) винесення рамкових рішень для майбутніх механізмів відшкодування та компенсації жертвам російської агресії;

визначення поняття «принципи тлумачення ЄКПЛ та рішень ЄСПЛ» – фундаментальні, доктринальні, основоположні ідеї та цінності, що визначають загальний підхід до інтерпретації положень ЄКПЛ та правових позицій ЄСПЛ. Принципи тлумачення міжнародних договорів, викладені у Віденській конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. слід вважати загальними та такими, що релевантні для застосування щодо будь-яких міжнародних документів. Спеціальні принципи тлумачення ЄКПЛ були розроблені безпосередньо ЄСПЛ у процесі застосування Конвенції. Запропоновано систему загальних та спеціальних принципів тлумачення ЄКПЛ та рішень ЄСПЛ;

положення про те, що однією із головних причин неоднакового ставлення до рішень ЄКПЛ є інерція національного судочинства та недотримання принципу послідовного тлумачення, який є привілейованим інтерпретаційним прийомом, яким користується національні судді майже в усіх юрисдикціях у питаннях гармонізації міжнародних зобов'язань держав із національним законодавством;

науковий підхід щодо моделі навчання суддів національних судів, спираючись на кращі практики держав-членів Ради Європи, шляхом розробки та оновлення методичних рекомендацій щодо впровадження практики ЄСПЛ у національне правосуддя, створення в судах загальної юрисдикції спеціалізованих відділів для адаптації практики ЄСПЛ у національне правосуддя та залучення до навчання іноземних фахівців;

дістало подальшого розвитку:

положення про те, що практика, сформована в рішеннях ЄСПЛ є джерелом права в Україні, що має специфічний прецедентний характер і представляє собою остаточні офіційні акти ЄСПЛ та ЄКПЛ, які містять нові правові позиції («ratio decidendi») та положення, що дозволяють встановити зміст права. Загальні ознаки практики ЄСПЛ як джерела права: нормативний характер; вироблення компетентними суб'єктами; обов'язковий характер; юридична сила; особливий порядок виникнення/утворення; об'єктивована в специфічній формі. Спеціальні ознаки: казуїстичний характер; є специфічним видом судового прецедента; практика ЄСПЛ застосовується в межах та у разі застосування ЄКПЛ; одночасно представляє собою і правозастосовний, і інтерпретаційний, і правоутворюючий акт; надає безпосередній матеріал для нормотворчості на національному рівні;

положення про те, що модифікація парадигми і роль інтердисциплінарності, що відображають важливі тенденції у розвитку науки міжнародного права, викликали особливо важливий державно-суспільний запит на вивчення особливостей тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні. Систематизовано комплекс сучасних теоретико-методологічних проблем у

сфері тлумачення та застосування в Україні рішень ЄСПЛ. Теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми міжнародного права полягає у тому, що розглянуто різні точки зору на зміст тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в їх єдності. Сконструювати модель сучасного бачення тлумачення та застосування в Україні рішень ЄСПЛ крізь призму національної правової безпеки є одним із ключових завдань українських вчених;

наукова позиція щодо основних напрямів впливу практики ЄСПЛ на правову систему України є: 1) інформаційний вплив (практика ЄСПЛ є важливим джерелом інформації не тільки про принципи і зміст Конвенції, а й про високі ідеали механізму захисту прав людини); 2) аксіологічний вплив (стандарты і цінності, які відстоює ЄСПЛ є орієнтиром розвитку правової системи Української держави); 3) вплив на міжнародні відносини, євроінтеграцію та глобалізацію (виконання та застосування рішень ЄСПЛ є ключовою вимогою для зміцнення верховенства права – основоположного принципу права ЄС); 4) вплив на правотворчість та гармонізацію чинного законодавства (рішення ЄСПЛ стимулюють реформування і удосконалення українського законодавства); 5) вплив на правозастосування; 6) вплив на правозахисну та правоохоронну діяльність;

положення щодо розуміння змісту поняття «тлумачення ЄСПЛ та рішень ЄСПЛ» – це інтелектуальний процес, вид юридичної діяльності, що здійснюється з метою з'ясування та роз'яснення змісту конвенційних прав і свобод, правових позицій ЄСПЛ для уможливлення їх всебічної реалізації. Тлумачення положень ЄСПЛ та рішень ЄСПЛ має свою структуру і включає: суб'єкта тлумачення, об'єкт та предмет тлумачення, способи і принципи тлумачення, результат тлумачення. Це тлумачення здійснюють всі суб'єкти механізму забезпечення прав і свобод людини в Україні, реалізуючи власну мету, функції та повноваження. Об'єктом тлумачення виступає ЄСПЛ як міжнародна угода та рішення ЄСПЛ, а безпосереднім предметом – зміст положень ЄСПЛ та правових позицій, що викладені в рішеннях ЄСПЛ;

положення про те, що застосування рішень ЄСПЛ при здійсненні правосуддя включає використання правових позицій ЄСПЛ на всіх етапах судового процесу. Виокремлено ознаки та ключові проблеми судового застосування рішень ЄСПЛ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання:

– у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки теоретичних та практичних проблем тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини в Україні;

– у сфері правотворчості – у діяльності суб'єктів правотворчості як доктринальну основу для формуванні державних правових політик,

вдосконалення чинного законодавства у сфері імплементації міжнародного права та рішень ЄСПЛ;

– у сфері правозастосування – для удосконалення діяльності правозастосовних органів щодо використання правових позиції ЄСПЛ як джерела права;

– в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Міжнародне право», «Міжнародний захист прав людини», «Міжнародне право прав людини», «Практика Європейського суду з прав людини», «Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», «Міжнародне публічне право», «Міжнародне гуманітарне право», «Юрисдикція в міжнародному праві» та ін., а також при підготовці навчально-методичних матеріалів з цих дисциплін;

– у практичній сфері – у діяльності органів публічної влади під час реалізації своїх повноважень у сфері забезпечення прав людини і громадянина.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, практичні розробки та висновки, що містять елементи наукової новизни і становлять цінність для розвитку науки міжнародного права, є результатом самостійно проведеного автором дисертаційної роботи. У співавторстві опубліковано наукову статтю «Механізм захисту прав людини у ЄСПЛ: договірно-правові засади, передумови формування, сучасний стан та перспективи» (2022 р.) (здобувачем розкрито систему джерел організації та діяльності ЄСПЛ, визначено перспективи функціонування ЄСПЛ); тези «The Convention on the protection of human rights and fundamental freedoms as the normative and legal basis of the ECHR'S activities» (2023 р.) (здобувачем розкрито роль Конвенції у діяльності ЄСПЛ). У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, їх новизна та практична значущість дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри європейського та міжнародного права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та були оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: міжнародних: «Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації» (Івано-Франківськ, 2022), «Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі» (Одеса, 2023), «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» (Дніпро, 2023), «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (Дніпро, 2024), «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 2025); всеукраїнських: «Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти» (Дніпро, 2022), «Наукові дослідження: реалії сьогодення» (Полтава, 2023), «Modern Scientific and Technical Research in the Context of Linguistic Space» (Dnipro, 2023), «Національна парадигма правового розвитку сучасної України» (Дніпро, 2023).

Публікації. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, висвітлені автором у 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що включають семи підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить __ сторінок, з яких 182 сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається із 405 найменування і займає 40 сторінок. Дякую за увагу!

Завершивши доповідь, здобувач відповів на запитання учасників міжкафедрального наукового семінару.

ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ

Юзікова Н.С.:

Євгене Олександровичу, Як у дисертації обґрунтовується необхідність трансформації підходів до тлумачення рішень ЄСПЛ в умовах воєнного стану в Україні, і яким чином Ви пов'язуєте ці зміни з еволюцією міжнародно-правової системи?

Ігнатенко Є.О.:

У дисертації чітко аргументується, що трансформація підходів до тлумачення рішень ЄСПЛ в умовах воєнного стану — не просто рекомендація, а практична необхідність, зумовлена радикально зміненим контекстом реалізації прав людини в Україні. Сучасні виклики (військова агресія, масові порушення прав, надзвичайний режим) породжують нові правові факти і породжують потребу в адаптації як національних механізмів захисту прав, так і способів інтерпретації прецедентної практики ЄСПЛ, яка в більшій мірі формувалася в мирний час. Хочу зазначити, що воєнний стан породжує специфічні ситуації — масові порушення, питання невідкладного захисту, особливі процесуальні проблеми та обмеження прав, — які вимагають від судів нового підходу до співставлення фактів справ з параметрами, закріпленими в практиці ЄСПЛ; при цьому звичайне буквальне перенесення прецедентів може виявитися недопустимим або неефективним без урахування тимчасових (емерджентних) обставин. Дисертація підкреслює, що адаптація тлумачення має дві складові: по-перше, методологічну — перегляд алгоритмів співвіднесення фактів і правових стандартів у надзвичайних умовах; по-друге, організаційно-інформаційну — потребу в системах, які дозволять оперативно співставляти національні справи з релевантною практикою ЄСПЛ навіть в умовах обмеженого доступу до інформації. Такий комплексний підхід показує, що трансформація — це не тільки питання права, а й питання судової політики та інфраструктури правозастосування.

канд. юрид. наук, доц. Лахова О.В.:

Євгене Олександровичу, у чому полягає наукова новизна запропонованої Вами систематизації критеріїв судового застосування рішень ЄСПЛ, і як ця систематизація може вплинути на практику національних судів?

Ігнатенко Є.О.:

Наукова новизна запропонованої систематизації критеріїв полягає в конструюванні прагматичного інструмента для суддів та практиків, що дозволяє перейти від фрагментарного використання окремих рішень ЄСПЛ до цілісного, принципного підходу. Існуюча судова практика часто реплікує поодинокі формули з рішень ЄСПЛ, не виявляючи системності в підході до відбору релевантних прецедентів і врахуванні їх методології. У відповідь на це ми впроваджуємо класифікацію критеріїв (згрупованих за ознаками фактичних обставин справи, юридичних/нормативних ознак та методологічних підстав застосування), яка дозволяє суддям поетапно оцінювати релевантність прецедентів, їх «ваговість» у конкретному правозастосуванні, а також співвідносити прецедент з національною правовою системою. Саме така систематизація знижує випадковість у використанні рішень ЄСПЛ і підвищує прогнозованість рішень національних судів; вона також відкриває шлях до розробки інформаційно-технологічних рішень (метаданих рішень, стандартизованих анотацій), які зроблять практику Суду більш доступною та зручною для застосування. Ця методологічна інновація поєднує теоретичну строгість із практичною корисністю і вперше представлена в такій сукупності для вітчизняної науки.

канд. юрид. наук, доц. Литвин О.П.:

Євгене Олександровичу, як Ви розкриваєте особливості методології дослідження рішень ЄСПЛ, зокрема роль порівняльно-правового методу та моделювання у формуванні висновків щодо імплементації практики Суду в Україні?

Ігнатенко Є.О.:

Ідея створення єдиної державної електронної бази рішень ЄСПЛ у дисертації подана не як технічна побажання, а як стратегічна міра щодо підвищення якості національного правозастосування. Сьогодні на практиці судді та правники користуються розрізненими джерелами — комерційними базами, неофіційними перекладами, уривчастими добірками — що породжує ризики неточностей, неоднакового розуміння правових позицій і, як наслідок, нерівномірного застосування стандартів ЄСПЛ в Україні. Дисертація доводить, що центральна база, з офіційними/сертифікованими перекладами, аналітичними анотаціями і технічною можливістю швидкого пошуку за критеріями (наприклад, за статтями Конвенції, фактами справи, юрисдикційною

практикою), істотно зменшить трансакційні витрати судів, підвищить уніфікацію практики і зробить прецедентну систему більш відкритою. Також ми звертаємо увагу на аспект доступності для громадян і адвокатів: централізована база підвищить рівень правової свідомості та дозволить запобігати «інформаційній монополії» окремих центрів знань. У дискусії про імплементацію така пропозиція розглядається як ключова умова перетворення практики ЄСПЛ у дієве джерело права в Україні.

д-р. юрид. наук, проф. Сачко О.В.: Які проблеми обов'язковості та юридичної сили практики ЄСПЛ у національних правових системах Ви підкреслюєте, і як Ви співвідносите це з доктриною *margin of appreciation* та імпліцитними повноваженнями Суду?

Ігнатенко Є.О.:

Щодо обов'язковості та юридичної сили практики ЄСПЛ ми провели тонкий доктринальний аналіз, вказуючи на двоякість ситуації: формально рішення Суду є обов'язковими для держав-учасниць, але в національній практиці питання їх прямої дії та правильності застосування часто залишається відкритим. Ми розглядаємо цю проблему через призму таких юридичних конструкцій, як *margin of appreciation* і *implied powers*, показуючи, що поняття свободи держави у виборі способів реалізації стандартів ЄСПЛ не означає повної автономії — навпаки, держава відповідає за ефективність реалізації прав, і ЄСПЛ залишає за собою право перевірки меж цієї свободи. Ми детально проаналізували суперечності в судовій практиці України: одні суди готові систематично враховувати позиції ЄСПЛ, інші виявляють консерватизм або формальну опору на національні приписи. Дисертація наголошує на потребі чіткої нормативної та інституційної бази, яка б забезпечила перетворення практики ЄСПЛ із зовнішнього інструмента тиску на внутрішній орієнтир правозастосування, а також пропонує механізми підвищення юридичної ваги цих рішень через навчання суддів, стандарти анотування й офіційні переклади. Таким чином ми не тільки констатуємо проблему, але й окреслюємо практичні шляхи її подолання.

д-р юрид. наук, проф. Марченко О.В.: Яким чином Ви розкриваєте взаємозв'язок між ЄСПЛ та системою національної юрисдикції України, зокрема щодо меж і механізмів застосування рішень Суду українськими судами?

Ігнатенко Є.О.:

У дисертації взаємозв'язок між ЄСПЛ та національною судовою системою України виступає як динамічний і двосторонній процес: ЄСПЛ продукує стандарти та правові позиції, а національні суди повинні їх інтегрувати в національну практику; одночасно національні правові реалії формують інформаційне поле, в якому формується подальша практика Суду. Ми детально

відтворили механіку взаємодії: від умов подачі індивідуальних та міждержавних заяв, через інституційну структуру (комісія/палати/Велика палата), до процедурних критеріїв прийнятності та суті розгляду. Ігнатенко показує, як саме суди на національному рівні можуть використовувати рішення ЄСПЛ — не як буквальну норму, що автоматично замінює національне право, але як орієнтир для інтерпретації національних норм у світлі міжнародних стандартів. Також хочу звернути увагу на практичні проблеми: недостатню обізнаність суддів, відсутність перекладів, розпорошеність джерел та інформаційні бар'єри — і запропонувати інституційні кроки (розвиток практики судових довідників, централізовані ресурси, методичні рекомендації), які б підсилювали інтеграцію практики ЄСПЛ в українську судову систему та робили її більш послідовною й ефективною.

канд. юрид. наук, доц. Л.М. Мудриєвська: Яким чином, за Вашими висновками, практика ЄСПЛ впливає на формування нових підходів до визначення змісту та меж конституційних прав людини в Україні, зокрема в умовах воєнного стану?

Ігнатенко Є.О.:

У дисертації підкреслюється, що практика Європейського суду з прав людини фактично стала одним із ключових чинників еволюції українського конституціоналізму, оскільки саме через рішення Суду відбувається наповнення прав людини конкретним змістом, адаптованим до нових викликів сучасності. Ми демонструємо, що українська судова система вже давно відійшла від суто статичного розуміння прав, зафіксованого в тексті Конституції, і перейшла до динамічного, контекстуального тлумачення, що ґрунтується на європейських стандартах — а ці стандарти формуються насамперед прецедентною практикою ЄСПЛ. Особливо актуальним цей процес став після початку повномасштабної агресії РФ проти України, оскільки воєнний стан створив принципово нові умови для реалізації прав і свобод. У цих умовах виникає цілий комплекс питань: які саме права можуть бути обмежені, які не підлягають обмеженню за жодних обставин, як встановити пропорційність втручання, як оцінювати межі дискреції держави (*margin of appreciation*) у ситуаціях, пов'язаних з військовою необхідністю. Саме практика ЄСПЛ дає інструменти для вирішення цих питань, оскільки містить сотні прецедентів, що стосуються надзвичайних ситуацій, воєнних конфліктів, тероризму, порушення територіальної цілісності чи масових загроз людській безпеці. ЄСПЛ формує два ключові методологічні орієнтири для українських судів. По-перше, це орієнтація на принцип реальної необхідності, який вимагає довести об'єктивні причини кожного втручання в права людини; по-друге — вимога пропорційності, за якою навіть у період війни держава не може

застосовувати не виправдано широкі обмеження. У дисертації наголошується, що ці принципи мають прямий вплив на тлумачення національного законодавства, включаючи закони про воєнний стан, мобілізацію, національну безпеку, адміністративне затримання та кримінальний процес. Завдяки ЄСПЛ українська судова практика поступово переходить до моделі, у якій права людини не лише декларуються, а й практично оцінюються через критерії необхідності, законності, легітимної мети та пропорційності. Це є фундаментальним зрушенням, оскільки формує «європейський спосіб мислення» у суддів, який вимагає не просто знати норми Конституції, але й розуміти реальний зміст і межі прав через призму міжнародних стандартів. Дисертація робить висновок, що без цієї практики українська система захисту прав людини не могла б ефективно адаптуватися до умов війни, а тому інтеграція рішень ЄСПЛ є не просто юридичним обов'язком, а стратегічною передумовою стійкості правопорядку та верховенства права в Україні в цілому.

ВИСТУП НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

Добрий день, шановні члени семінару, шановні присутні!

Мій офіційний відгук з оцінкою роботи аспіранта 4 року навчання Ігнатенка Євгена Олександровича подано до відділу аспірантури та головуючому на засіданні сьогоднішнього міжкафедрального наукового семінару.

Ігнатенко Євген Олександрович з 2022 року по 2025 рік навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара з метою здобуття наукового ступеню «доктор філософії». До вступу в аспірантуру Тронько О.О. в 2022 році закінчив Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара і здобув ступінь магістра. Починаючи з 1 курсу аспірантури Євген проявляв науковий інтерес до самостійного проведення досліджень, публікував наукові статті, приймав участь на наукових форумах.

Індивідуальний план наукової роботи аспірантом Ігнатенко Є.О. виконаний своєчасно у повному обсязі. При цьому, ним виконано всі види робіт, пов'язані з проведенням дисертаційного дослідження та оформлення його результатів. При проходженні в аспірантурі викладацької практики аспірант проявив свої педагогічні таланти та схильність до практичної наукової діяльності.

Представлене дисертаційне дослідження присвячене комплексному аналізу договірно-правових засад функціонування Європейського суду з прав людини, еволюції його інституційної структури, сучасних механізмів захисту прав людини та перспектив подальшого реформування. Обрана тематика є надзвичайно актуальною в сучасних умовах, оскільки ЄСПЛ відіграє ключову

роль у забезпеченні верховенства права, уніфікації європейських стандартів прав людини та формуванні обов'язкових для держав-учасниць підходів до тлумачення й реалізації фундаментальних прав і свобод. Для України питання ефективного функціонування механізмів міжнародного захисту прав людини має першочергове значення з огляду на триваючу збройну агресію, системні порушення прав людини на окупованих територіях та потребу у правовому реагуванні на воєнні виклики. Саме тому дослідження, яке всебічно охоплює історичні, правові, процедурні та інституційні аспекти діяльності ЄСПЛ, є вкрай актуальним і відповідає стратегічним орієнтирам сучасної правової науки.

Дисертація характеризується значною науковою новизною. У роботі вперше здійснено цілісний аналіз етапів становлення та реформування ЄСПЛ у контексті договірно-правових змін, зокрема у світлі Протоколу №11 та подальших інституційних трансформацій. Автором розкрито вплив цих змін на процедури прийнятності, розгляд індивідуальних і міждержавних заяв, роль палат та Великої палати, механізм тлумачення Конвенції та формування прецедентної практики. На основі систематизації великого масиву практики Суду дисертант запропонував нові підходи до оцінки ефективності сучасної моделі ЄСПЛ та обґрунтував доцільність її подальшого вдосконалення з урахуванням динаміки правових та суспільних процесів. Особливо цінним є акцент автора на тому, що сучасні виклики — у тому числі війна в Європі, зростання кількості міждержавних заяв, масові порушення прав людини — потребують адаптації існуючих механізмів ЄСПЛ та вироблення нових інструментів реагування. У роботі сформульовано низку положень, що мають концептуальне значення для подальшого розвитку науки міжнародного права, зокрема щодо критеріїв прийнятності, меж перегляду національних рішень та інституційної незалежності Суду.

Практичне значення отриманих результатів є вагомим. Запропоновані здобувачем висновки та рекомендації можуть бути використані у діяльності органів державної влади України, що здійснюють правозастосування в сфері захисту прав людини, розробляють пропозиції щодо правової реформи або взаємодіють з ЄСПЛ у процесі виконання його рішень. Результати дослідження мають прикладну цінність для адвокатів і правозахисників, які працюють зі справами ЄСПЛ, а також для суддів, які повинні застосовувати стандарти Конвенції у національному правосудді. Матеріали дисертації можуть бути використані при викладанні дисциплін міжнародного права, прав людини, європейського права. Основні положення роботи були апробовані в наукових публікаціях та на конференціях, що підтверджує достовірність результатів та можливість їх практичного застосування.

Структура дисертації є послідовною, логічною та повністю відповідає меті й завданням дослідження. Робота складається з вступу, трьох змістовних розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі чітко визначено актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, мету, завдання, методологію та наукову новизну. Перший розділ присвячений історичним, теоретичним і нормативним засадам функціонування Суду. У другому розділі здійснено ґрунтовний аналіз інституційної еволюції ЄСПЛ та реформи його процедур. Третій розділ містить узагальнення проблем сучасної практики Суду та обґрунтування перспектив його реформування. Така структура дозволяє послідовно перейти від концептуальних положень до аналітичних узагальнень та практичних висновків.

Теоретичні узагальнення та висновки роботи вирізняються глибиною, чіткістю та логічністю. Автор демонструє глибоке розуміння природи міжнародного захисту прав людини, зокрема ролі ЄСПЛ як ключового елемента системи Конвенції. У дисертації міститься критичний аналіз наукових джерел, судової практики та міжнародно-правових документів, на основі якого сформульовано обґрунтовані й переконливі висновки щодо ефективності існуючої моделі Суду та необхідності її оновлення. Висновки дисертації повністю узгоджуються з поставленими завданнями, відзначаються високим рівнем аргументації і становлять цінний внесок у розвиток як теорії міжнародного права, так і практики застосування Європейської конвенції в Україні.

Здобувач продемонстрував високий рівень наукової підготовки, здатність проводити самостійне, масштабне та комплексне дослідження, працювати з великим масивом нормативних актів, практики ЄСПЛ, наукових джерел та матеріалів міжнародних інституцій. Робота відзначається ґрунтовністю, системністю, науковою зрілістю та вмінням автора формувати виважені теоретичні висновки і практичні рекомендації. Отримані результати повністю відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт, та засвідчують високий рівень наукової компетентності здобувача.

Подана дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке має важливе теоретичне і прикладне значення. Зміст роботи, отримані наукові результати та рівень її виконання повністю відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Робота написана грамотно, логічно та послідовно, а стиль викладення матеріалу забезпечує легкість й доступність його сприйняття.

Вважаю, що аспірант Ігнатенко Є.О. успішно впорався з виконанням індивідуального навчального плану у повному обсязі.

Отже, як науковий керівник, вважаю, що дисертаційна робота Ігнатенка Євгена Олександровича на тему: «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні» поданою на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право, є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею на актуальну тему, одержані ним результати є новими, мають теоретичне й практичне значення у галузі права.

Автор роботи, Ігнатенко Євген Олександрович, за всіма набутими компетентностями, на мою думку, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право. Вважаю, що робота може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді. Сподіваюсь на підтримку членів наукового семінару.

Дякую за увагу!

ВИСНОВКИ ФАХІВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ:

доктор юрид. наук, проф. Соколенко О.Л.: Дисертаційна робота Ігнатенко Є.О. є ґрунтовним комплексним дослідженням договірно-правових засад функціонування Європейського суду з прав людини та еволюції його інституційної структури. Автору вдалося глибоко проаналізувати історичні етапи формування Суду, особливості реформ відповідно до Протоколів до Конвенції, а також з'ясувати їхній вплив на механізми захисту прав людини. Заслуговує уваги системний підхід до аналізу індивідуальних і міждержавних заяв, що дозволило показати реальні проблеми та виклики сучасної моделі ЄСПЛ. Дисертант представив виважену наукову позицію щодо перспектив інституційного реформування Суду, пропонуючи актуальні рекомендації, що відповідають сучасному стану міжнародного правопорядку. Робота становить значний внесок у розвиток теорії міжнародного права та має високе наукове й практичне значення. Основні положення й висновки дисертаційної роботи відповідають чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертаційних робіт. Враховуючи все викладене вважаю, що ми маємо підтримати цю роботу і рекомендувати її для захисту в разовій раді за спеціальністю 081 Право.

доктор. юрид. наук, проф. Корнякова Т.В.:

Робота відзначається високим рівнем наукової зрілості та об'єктивним підходом до аналізу сучасних проблем у сфері міжнародного захисту прав людини. Автор детально висвітлив процедури прийнятності та розгляду заяв у ЄСПЛ, звернув увагу на системні труднощі сучасної практики Суду — надмірне навантаження, дисбаланс між обсягом заяв і швидкістю їх розгляду, проблеми виконання рішень державами-учасницями. Особливу цінність

становить аналіз статистичних даних та майже 70-річної практики ЄСПЛ, що дало змогу дисертанту зробити обґрунтовані висновки щодо ефективності чинної системи. Окремо слід відзначити увагу автора до українського контексту: у роботі переконливо показано, наскільки важливою є роль ЄСПЛ у захисті прав громадян України в умовах війни. Представлені висновки та рекомендації є практично значущими для адвокатів, правозахисників та державних інституцій. Вважаю, що дисертація готова, відповідає вимогам, тому рекомендую її до захисту в разовій раді за спеціальністю 081 Право.

канд. юрид. наук, доц. Литвин О.П.:

Дисертація Ігнатенко Є.О. є актуальною й своєчасною науковою працею, яка органічно вписується в контекст європейської інтеграції України та реформування національної правової системи відповідно до стандартів Ради Європи. Автор не лише відтворив еволюцію інституційної структури ЄСПЛ, але й продемонстрував здатність критично оцінювати її сучасний стан і пропонувати варіанти модернізації. Особливо корисним є аналіз порівняльно-правових аспектів, що дозволяє оцінити ефективність реформи ЄСПЛ 1998 року, особливості роботи палати та Великої палати, а також вплив практики Суду на правові системи держав-учасниць. Робота має вагомим стратегічне значення, оскільки її результати можуть бути використані для підготовки пропозицій щодо вдосконалення взаємодії України з ЄСПЛ, виконання рішень Суду та забезпечення верховенства права на національному рівні. Дисертація становить собою потужне наукове дослідження, яке відповідає сучасним потребам правової науки. Дисертаційне дослідження є завершеною науковою працею, відчуються висока якість роботи.

Я підтримую цю роботу Ігнатенка Є.О. та впевнена, що вона може бути рекомендована до захисту в разовій раді.

Виступи членів міжкафедрального семінару:

д-р юридичних наук, проф. Марченко О.В.: Шановні колеги, хочу відзначити глибину та системність дисертаційного дослідження Ігнатенко Є.О., присвяченого договірно-правовим засадам функціонування Європейського суду з прав людини. Автор вміло поєднав історичний, порівняльно-правовий і нормативний аналіз, що дозволило відтворити цілісну картину становлення та розвитку Суду. Особливо імponує те, що дисертант не обмежився фіксацією історичних етапів, а здійснив глибоке теоретичне переосмислення їхнього значення для сучасної системи захисту прав людини. Вважаю, що робота має не лише теоретичне, а й стратегічне значення для України, оскільки сучасний контекст — збройна агресія та масові порушення прав людини — потребує

точного розуміння інструментів, якими володіє ЄСПЛ. Дисертація є виконаною на високому рівні й заслуговує позитивної оцінки.

канд. юрид. наук, доц.Мудриєвська Л.М.:

Я хотіла би підкреслити окремий аспект, який у дисертації виконано особливо переконливо — це деталізація процедур розгляду індивідуальних і міждержавних заяв. Автор не лише розкриває формальні вимоги Конвенції, але й аналізує практичні аспекти діяльності палат і Великої палати, що значно підвищує прикладне значення наукової роботи. У дисертації простежується глибоке розуміння прецедентної природи діяльності ЄСПЛ. На основі значного масиву рішень автор показує, що Суд формує стандарти, які згодом стають імперативними для національних судових систем. Особливо актуальним є висновок дисертанта щодо необхідності адаптації практики українських судів до європейських підходів, зокрема в умовах воєнного стану, коли питання пропорційності, законності та необхідності стають ключовими при обмеженні прав людини. Загалом ця робота вирізняється високою культурою юридичного аналізу, вмінням систематизувати складні нормативні матеріали та судову практику. Вона має важливе значення як для науки, так і для правозастосовної діяльності держави..

д-р. юрид. наук, проф. Патерило І.В.:

Хочу підтримати дисертаційне дослідження, оскільки його результати мають беззаперечну практичну цінність. У сучасних умовах, коли на Україну покладено величезний масив міждержавних та індивідуальних справ у ЄСПЛ, особливо важливо, щоб наукова спільнота пропонувала комплексний погляд на функціонування цього органу. Саме таку можливість надає робота Ігнатенко Є.О.

Мені імпонують висновки автора щодо проблематики надмірного навантаження на Суд, необхідності вдосконалення процедур попереднього відбору заяв та підвищення прозорості механізму виконання рішень державами. Ці питання залишаються надзвичайно актуальними і прямо впливають на ефективність міжнародної системи захисту прав людини.

Дисертант аргументовано підкреслює, що без інституційної модернізації ЄСПЛ не зможе в достатній мірі відповідати викликам XXI століття. Йдеться і про воєнні конфлікти, і про масові порушення прав людини, і про збільшення кількості міждержавних спорів. Вважаю, що запропоновані у роботі концептуальні підходи до можливих реформ Суду заслуговують уваги правотворчих і правозастосовних органів України.

Робота є змістовною, цілісною та науково зрілою. Підтримую її позитивну оцінку та подальшу рекомендацію до захисту.

Головуюча, д-р юридичних наук, проф. Юзікова Н.С.:

Чи є ще бажачі виступити? Якщо бажачих немає, то давайте перейдемо до обговорення висновку.

ВИСНОВОК

Обґрунтування вибору теми дослідження. Українська держава впевнено та цілеспрямовано тримає євроінтеграційний вектор розвитку, проводячи комплексну підготовку правової системи до «злиття» із правовою системою Європейського Союзу. Поетапна гармонізація правової системи України з правовою системою ЄС неупинно призводить до занепаду рудиментів радянського правового минулого та трансформації міжнародного права в Україні. Таким чином, процеси розвитку національного та міжнародного права тісно взаємозв'язані.

В умовах зростаючих викликів трансатлантичній та європейській єдності важливим завданням міжнародного права є досягнення дієвості міжнародного захисту прав людини, а також сприяння тому, щоб загальновизнані норми та принципи у сфері прав людини знаходили належну реалізацію на національному рівні. Посилений процес імплементації норм міжнародного права проходить, зокрема, через приведення українського законодавства у відповідність до стандартів ЄСПЛ. Виконання та застосування рішень ЄСПЛ є ключовою вимогою для зміцнення верховенства права – засадничої ідеї права ЄС.

Вироблена за довгі роки модель взаємовідносин з ЄСПЛ характеризувалася, переважно, розглядом індивідуальних скарг осіб на дії держави. Агресія росії зумовила початок нового етапу взаємодії з ЄСПЛ, що позначається розглядом міждержавних скарг. У цьому аспекті міжнародно-правові дослідження повинні зосереджуватися на вивченні механізмів імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство, а також на оцінці ефективності таких механізмів, зокрема в умовах збройних конфліктів.

Дослідження мають враховувати як правові аспекти, так і політичні та соціально-економічні чинники, що впливають на практичне застосування норм права у сфері захисту прав людини.

На сучасному етапі рішення ЄСПЛ органічно інтегровані у вітчизняну теорію джерел права, разом із тим виникає низка практичних проблемних аспектів щодо тлумачення та застосування їх національними органами влади і недержавними суб'єктами, особливо у період дії правового режиму воєнного стану та збройної агресії російської федерації. Тому для напрацювання дієвих механізмів у досліджуваній сфері необхідною є консолідована взаємодія науковців та практиків. Зазначене і зумовило вибір теми дослідження та її напряму – з позицій науки міжнародного права, визначення мети та завдань дисертаційної роботи.

Науково-теоретичною базою дослідження виступили дисертаційні роботи, монографічні та інші дослідження українських та зарубіжних вчених у сфері філософії, історії, політології соціології, правничої та інших суспільних наук. Серед авторів, які вивчали та продовжують займатися цим дослідницьким напрямом слід відзначити таких: К. Бережна, Н. Блажівська, В. Буткевич, О. Водянніков, Т. Дудаш, В. Завгородній, Н. Задирака, С. Велічук, В. Ільков, К. Ісмайлов, І. Карман, І. Каланча, Т. Коваленко, О. Колісник, Т. Комарова, В. Кононенко, О. Константий, Т. Корнякова, О. Кочура, А. Кучук, О. Литвин, М. Мазур, В. Маляренко, Р. Марусенко, Л. Москвич, Л. Наливайко, Ю. Попов, В. Пташинська, П. Рабінович, О. Сердюк, О. Соколенко, В. Стефанюк, Ю. Хім'як, О. Чепель, В. Юрчишин, І. Яковюк та ін.

Нормативно-правовим підґрунтям дисертації є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», інші міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та нормативно-правові акти України. *Інформаційну та емпіричну основу* дисертації становлять судова практика міжнародних та українських судів, інформаційно-довідкові видання, статистичні дані та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі європейського та міжнародного права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри європейського та міжнародного права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та в межах наукових тем «Сучасні тенденції співвідношення міжнародної, європейської та національної правових систем і режимів» по кафедрі європейського та міжнародного права» на 2022-2024 рр. (державний реєстраційний номер 0122U001412) і «Нормативно-правові та організаційно-правові засади реформування системи національного права у контексті вступу України до Європейського Союзу» на 2025-2027 рр. (державний реєстраційний номер 0125U002354). А також відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»; Національної стратегії у сфері прав людини (4. Стратегічні напрями), затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 р. № 476; Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр., затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 р. № 12-21 (1.1. Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (витяг з протоколу № 12 від 30 червня 2022 року).

Мета і завдання дослідження. *Метою дослідження є комплексна теоретико-правова характеристика особливостей тлумачення та застосування в Україні рішень Європейського суду з прав людини з позицій науки міжнародного права, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану, визначення напрямів їх вдосконалення, враховуючи зарубіжний досвід.*

Для досягнення зазначеної мети у дисертації поставлено такі завдання:

- охарактеризувати тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини як предмету наукового пізнання;
- сформулювати визначення поняття та розкрити методологію дослідження рішень Європейського суду з прав людини, особливостей її тлумачення та застосування;
- охарактеризувати практику Європейського суду з прав людини як джерела права в Україні та описати її вплив на правову систему;
- визначити поняття, структуру, способи та принципи тлумачення Європейської конвенції з прав людини та рішень Європейського суду з прав людини в Україні;
- розкрити теоретичні, правові та організаційні аспекти судового застосування рішень Європейського суду з прав людини;
- проаналізувати правові позиції Європейського суду з прав людини щодо російської агресії проти України та розкрити особливості їх застосування;
- охарактеризувати зарубіжний досвід здійснення правосуддя із застосуванням рішень Європейського суду з прав людини та його імплементацію в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини.

Предметом дослідження є проблеми тлумачення та застосування в Україні рішень Європейського суду з прав людини.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань і досягнення мети було використано комплекс загальнофілософських підходів, загальнонаукових, спеціальних та власних методів правознавства. Використання *діалектичного підходу* уможливило розкриття закономірностей тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні та спрогнозувати тенденції у цій сфері, враховуючи євроінтеграцію, з'ясувати сутність, зміст та ознаки практики ЄСПЛ як джерела права, встановити основні напрями впливу практики ЄСПЛ на правову систему України (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1,

3.2). За допомогою *системного підходу* сформовано системне, цілісне бачення проблематики рішень ЄСПЛ, а також суперечності їх розвитку на національному рівні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). За допомогою *синергетичного підходу* розкрито унікальність та універсальність діяльності ЄСПЛ, з'ясовано причини визнання та застосування його практики низкою держав, не дивлячись на існування більш стійких систем – національних судів (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Застосування *цивілізаційного підходу* надало змогу дослідити тлумачення та застосування в Україні рішень ЄСПЛ в їх динаміці та унікальності, виявити специфіку правової природи рішень ЄСПЛ в контексті національної правової системи, що виражається у регламентації на законодавчому рівні судів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). *Антропологічний підхід* у пізнанні особливостей тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні передбачає їх вивчення через ідею людиноцентризму (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 3.1, 3.2). Використання *аксіологічного підходу* уможливило виявлення цінностей, що лежать в основі рішень ЄСПЛ та їх застосування в Україні (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2). Використання *герменевтичного підходу* надало можливість проаналізувати правові позиції ЄСПЛ, акцентувати особливу увагу на ті рішення ЄСПЛ, що стосуються вторгнення РФ в Україну (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). *Порівняльно-правовий метод* використано у дослідження зарубіжного досвіду здійснення правосуддя із застосуванням рішень ЄСПЛ та їх імплементації в Україні (підрозділ 3.2). За допомогою *формально-юридичного методу* проведено аналіз вітчизняного законодавства та практики у досліджуваній сфері (підрозділи 2.1, 2.3). *Логічний метод та методи моделювання і прогнозування*, знаходячись у тісному синергетичному зв'язку з іншими науковими підходами та методами, сприяли розширенню дослідницьких горизонтів та отриманню важливих для теорії міжнародного права та практики висновків.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією із перших у вітчизняній науці міжнародного права комплексною характеристикою теоретичних та практичних аспектів тлумачення та

застосування в Україні рішень Європейського суду з прав людини, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану, визначення напрямів їх вдосконалення, враховуючи зарубіжний досвід. У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових наукових положень, висновків і пропозицій, зокрема:

уперше:

- систематизовано критерії судового застосування рішень ЄСПЛ: 1) критерії, що стосуються фактичних обставин справи; 2) критерії, що стосуються юридичних обставин справи та правового регулювання загалом; 3) критерії, що стосуються методології застосування рішень ЄСПЛ. Констатовано, що процес судового застосування рішень ЄСПЛ потребує технологічних рішень та інформаційного забезпечення для досягнення доступності правових позицій Суду. Виправданим є створення єдиної державної електронної бази рішень ЄСПЛ з їх офіційним і неофіційним перекладом українською мовою. Тільки гарантування доступності та урахування правових позицій ЄСПЛ здатне перетворити їх в джерело права фактично;
- розроблено рекомендації для національних судів щодо більш ефективного застосування правових позицій ЄСПЛ щодо російської агресії проти України: 1) вдосконалення чинного законодавства, що визначає механізмів правосуддя перехідного періоду; 2) посилення міжнародно-правової співпраці у переслідуванні військових злочинів та порушень прав людини, 3) застосування судами тимчасової юрисдикції відповідно до принципів ЄСПЛ для визначення відповідальності за триваючі порушення норм Конвенції;
- обґрунтовано можливість підвищення рівня імплементації практики ЄСПЛ національними судами, враховуючи такі особливості здійснення правосуддя із застосуванням рішень Суду країнами-членами Ради Європи: 1) прагнення до уніфікації стандартів прав людини, що виробляє та підтримує Суд; 2) дотримання принципу судової незалежності та відповідність судової практики взятим на себе зобов'язаннями по Конвенції; 3) адаптація практики ЄСПЛ до різноманітних національних правових традицій; 4) активна участь

громадянського суспільства у правозастосуванні та проведенні судової реформи; 5) освіта та безперервне навчання з юриспруденції ЄСПЛ для суддів; 6) баланс суверенітету та наднаціональних зобов'язань;

- запропоновано визначення поняття методології дослідження тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні – комплекс взаємодоповнюючих філософських і наукових теорій, концептуальних моделей, а також методологічних принципів, наукових підходів та методів, за допомогою яких відбувається удосконалення існуючого та здобуття нового знання щодо тлумачення та застосування рішень і практики ЄСПЛ в Україні з метою їх ефективного практичного втілення в правничій сфері. Основними науковими принципами дослідження виступили: принцип причинності (детермінізму), принцип історизму, принцип конкретності, принцип комплексності, принцип усебічності, принцип об'єктивності, принцип несуперечливості, принципу єдності теорії та практики, термінологічний принцип;

удосконалено:

- теоретичний підхід щодо систематизації напрямів застосування національними судами правових позицій Європейського суду з прав людини щодо російської агресії: а) використання рішень ЄСПЛ для документування та правової кваліфікації порушень прав людини внаслідок російської агресії; б) застосування правових позицій ЄСПЛ щодо ефективного контролю для встановлення відповідальності росії за порушення на окупованих територіях; в) адаптування підходів до пошуку доказів; г) кваліфікація дій російських військ як військових злочинів або злочинів проти людяності; д) вирішення складних майнових питань, що виникають внаслідок окупації та переміщення; е) підвищення рівня захисту прав ВПО; є) використання принципів та правових позицій ЄСПЛ щодо екстериторіального застосування зобов'язань щодо прав людини; ж) винесення рамкових рішень для майбутніх механізмів відшкодування та компенсації жертвам російської агресії;

- визначення поняття «принципи тлумачення ЄСПЛ та рішень ЄСПЛ» – фундаментальні, доктринальні, основоположні ідеї та цінності, що

визначають загальний підхід до інтерпретації положень ЄКПЛ та правових позицій ЄСПЛ. Принципи тлумачення міжнародних договорів, викладені у Віденській конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. слід вважати загальними та такими, що релевантні для застосування щодо будь-яких міжнародних документів. Спеціальні принципи тлумачення ЄКПЛ були розроблені безпосередньо ЄСПЛ у процесі застосування Конвенції. Запропоновано систему загальних та спеціальних принципів тлумачення ЄКПЛ та рішень ЄСПЛ;

- положення про те, що однією із головних причин неоднакового ставлення до рішень ЄКПЛ є інерція національного судочинства та недотримання принципу послідовного тлумачення, який є привілейованим інтерпретаційним прийомом, яким користується національні судді майже в усіх юрисдикціях у питаннях гармонізації міжнародних зобов'язань держав із національним законодавством;

- науковий підхід щодо моделі навчання суддів національних судів, спираючись на кращі практики держав-членів Ради Європи, шляхом розробки та оновлення методичних рекомендацій щодо впровадження практики ЄСПЛ у національне правосуддя, створення в судах загальної юрисдикції спеціалізованих відділів для адаптації практики ЄСПЛ у національне правосуддя та залучення до навчання іноземних фахівців;

дістало подальшого розвитку:

- положення про те, що практика, сформована в рішеннях ЄСПЛ є джерелом права в Україні, що має специфічний прецедентний характер і представляє собою остаточні офіційні акти ЄСПЛ та ЄКПЛ, які містять нові правові позиції («ratio decidendi») та положення, що дозволяють встановити зміст права. *Загальні ознаки практики ЄСПЛ як джерела права:* нормативний характер; вироблення компетентними суб'єктами; обов'язковий характер; юридична сила; особливий порядок виникнення/утворення; об'єктивована в специфічній формі. *Спеціальні ознаки:* казуїстичний характер; є специфічним видом судового прецедента; практика ЄСПЛ застосовується в межах та у разі

застосування ЄКПЛ; одночасно представляє собою і правозастосовний, і інтерпретаційний, і правоутворюючий акт; надає безпосередній матеріал для нормотворчості на національному рівні;

- положення про те, що модифікація парадигми і роль інтердисциплінарності, що відображають важливі тенденції у розвитку науки міжнародного права, викликали особливо важливий державно-суспільний запит на вивчення особливостей тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в Україні. Систематизовано комплекс сучасних теоретико-методологічних проблем у сфері тлумачення та застосування в Україні рішень ЄСПЛ. Теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми міжнародного права полягає у тому, що розглянуто різні точки зору на зміст тлумачення та застосування рішень ЄСПЛ в їх єдності. Сконструювати модель сучасного бачення тлумачення та застосування в Україні рішень ЄСПЛ крізь призму національної правової безпеки є одним із ключових завдань українських вчених;

- наукова позиція щодо основних напрямів впливу практики ЄСПЛ на правову систему України є: 1) інформаційний вплив (практика ЄСПЛ є важливим джерелом інформації не тільки про принципи і зміст Конвенції, а й про високі ідеали механізму захисту прав людини); 2) аксіологічний вплив (стандарти і цінності, які відстоює ЄСПЛ є орієнтиром розвитку правової системи Української держави); 3) вплив на міжнародні відносини, євроінтеграцію та глобалізацію (виконання та застосування рішень ЄСПЛ є ключовою вимогою для зміцнення верховенства права – основоположного принципу права ЄС); 4) вплив на правотворчість та гармонізацію чинного законодавства (рішення ЄСПЛ стимулюють реформування і удосконалення українського законодавства); 5) вплив на правозастосування; 6) вплив на правозахисну та правоохоронну діяльність;

- положення щодо розуміння змісту поняття «тлумачення ЄКПЛ та рішень ЄСПЛ» – це інтелектуальний процес, вид юридичної діяльності, що здійснюється з метою з'ясування та роз'яснення змісту конвенційних прав і

свобод, правових позицій ЄСПЛ для уможливлення їх всебічної реалізації. Тлумачення положень ЄКПЛ та рішень ЄСПЛ має свою структуру і включає: суб'єкта тлумачення, об'єкт та предмет тлумачення, способи і принципи тлумачення, результат тлумачення. Це тлумачення здійснюють всі суб'єкти механізму забезпечення прав і свобод людини в Україні, реалізуючи власну мету, функції та повноваження. Об'єктом тлумачення виступає ЄКПЛ як міжнародна угода та рішення ЄСПЛ, а безпосереднім предметом – зміст положень ЄКПЛ та правових позицій, що викладені в рішеннях ЄСПЛ;

- положення про те, що застосування рішень ЄСПЛ при здійсненні правосуддя включає використання правових позицій ЄСПЛ на всіх етапах судового процесу. Виокремлено ознаки та ключові проблеми судового застосування рішень ЄСПЛ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання:

– у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки теоретичних та практичних проблем тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини в Україні;

– у сфері правотворчості – у діяльності суб'єктів правотворчості як доктринальну основу для формуванні державних правових політик, вдосконалення чинного законодавства у сфері імплементації міжнародного права та рішень ЄСПЛ;

– у сфері правозастосування – для удосконалення діяльності правозастосовних органів щодо використання правових позицій ЄСПЛ як джерела права;

– в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Міжнародне право», «Міжнародний захист прав людини», «Міжнародне право прав людини», «Практика Європейського суду з прав людини», «Застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», «Міжнародне публічне право», «Міжнародне гуманітарне право», «Юрисдикція

в міжнародному праві» та ін., а також при підготовці навчально-методичних матеріалів з цих дисциплін;

– у *практичній сфері* – у діяльності органів публічної влади під час реалізації своїх повноважень у сфері забезпечення прав людини і громадянина.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, практичні розробки та висновки, що містять елементи наукової новизни і становлять цінність для розвитку науки міжнародного права, є результатом самостійно проведеного автором дисертаційної роботи. У співавторстві опубліковано наукову статтю «Механізм захисту прав людини у ЄСПЛ: договірно-правові засади, передумови формування, сучасний стан та перспективи» (2022 р.) (здобувачем розкрито систему джерел організації та діяльності ЄСПЛ, визначено перспективи функціонування ЄСПЛ); тези «The Convention on the protection of human rights and fundamental freedoms as the normative and legal basis of the ECHR'S activities» (2023 р.) (здобувачем розкрито роль Конвенції у діяльності ЄСПЛ). У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, їх новизна та практична значущість дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри європейського та міжнародного права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та були оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації» (Івано-Франківськ, 2022), «Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі» (Одеса, 2023), «Економіко-правові та управлінсько-технологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» (Дніпро, 2023), «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (Дніпро, 2024), «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 2025); *всеукраїнських*: «Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти» (Дніпро, 2022), «Наукові дослідження: реалії сьогодення» (Полтава, 2023), «Modern Scientific

and Technical Research in the Context of Linguistic Space» (Dnipro, 2023), «Національна парадигма правового розвитку сучасної України» (Дніпро, 2023).

Публікації. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, висвітлені автором у 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, надруковані у фахових виданнях України з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що включають семи підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить __ сторінок, з яких 182 сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається із 405 найменування і займає 40 сторінок.

Список публікацій здобувача за темою дисертації
В яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бережна К. В., Ігнатенко Є. О. Механізм захисту прав людини у ЄСПЛ: договірно-правові засади, передумови формування, сучасний стан та перспективи. *Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 289-293. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/6_2022/43.pdf. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.6.43>.
2. Ігнатенко Є. О. Концептуальне місце та фундаментальна перспектива судового прецеденту в правовій системі України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2024. Вип. № 83(3). С. 353-357. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/310780/302008>. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.3.55>.
3. Ігнатенко Є. О. Правові позиції Європейського суду з прав людини як джерело права в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 866-870. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/324058/314146>. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.144>.
4. Ігнатенко Є. О. Правові позиції Європейського суду з прав людини щодо російської агресії проти України. *Український політико-правовий дискурс*.

2024. № 3-4. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/25/22>. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14060574>.

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Ігнатенко Є. О. Судова практика Європейського суду з прав людини. *Національна парадигма правового розвитку сучасної України* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. юрид. форуму (Дніпро, 18 травня 2023 р.). Дніпро : Ліра, 2023. С. 104-107. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/new_NACIONALNA%20PARADIGMA.pdf.
6. Ігнатенко Є. О. Основні напрями впливу практики ЄСПЛ на правову систему України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 березня 2025 р.). Дніпро : ДДУВС, 2025. С. 232-236. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/15979/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%9C%D0%9D%D0%91-2025_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B02.pdf.
7. Ihnatenko Y., Berezhnaya E., Hurko O. The Convention on the protection of human rights and fundamental freedoms as the normative and legal basis of the ECHR'S activities. *Modern Scientific and Technical Research in the Context of Linguistic Space (in English)*: Conference materials of the II All-Ukrainian scientific and practical conference of young scholars and students (Dnipro, May 11, 2023). Dnipro : Publisher Bila K. O. P. 88-90. URL: <https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>.

8. Ігнатенко Є. О. Особливості складу та порядку розгляду справ ЄСПЛ. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі: Шості юридичні читання* : зб. тез доп. Міжнар. щоріч. дистан. наук. конф. (Одеса, 14 квітня 2023 р.). Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2023. С. 73-76.

URL:

https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10466/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_6_%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

9. Ігнатенко Є. О. Проблемні аспекти виконання рішень ЄСПЛ. *Наукові дослідження: реалії сьогодення* : матеріали ІХ Всеукр. мультидисципл. наук.-практ. Інтернет-конф. (Полтава, 31 березня 2023 р.). Київ : Яроченко Я. В., 2023. С. 57-60.

URL:

https://webconference.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/IX_%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82.pdf.

10. Ігнатенко Є. О. Принципи тлумачення Конвенції про захист прав і основоположних свобод. *Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 8 грудня 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 218-221. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/15287/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%92%d1%81%d0%b5%d1%83%d0%ba%d1%80%b0%d1%97%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d1%97%20%d0%9d%d0%9f%d0%9a%2008.12.2022%d1%80%20%28%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82%29%20%281%29%20%282%29.pdf>.

11. Ігнатенко Є. О. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод як нормативно-правова основа діяльності ЄСПЛ. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації* : матер. IV Міжнар. наук. конф. (Івано-Франківськ, 2 грудня 2022 р.). Вінниця : Європейська наукова платформа, 2022. С. 73-75. URL: <https://archive.mcmd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/02.12.2022/14>.

На підставі заслуховування та обговорення доповіді Ігнатенка Є.О. про основні положення дисертаційної роботи, питань та відповідей на них

УХВАЛИЛИ:

1. Підготовлена аспірантом кафедри європейського та міжнародного права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара дисертація Ігнатенка Євгена Олександровича є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання у галузі міжнародного права. Дисертація, у цілому, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів № 44 від 12.01.2022р. (в редакції 01.01.2024р.) та може бути винесена на розгляд Вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара для розгляду питання про утворення спеціалізованої вченої ради для разового публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

2. Рекомендувати дисертаційну роботу Ігнатенка Євгена Олександровича на тему: «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні» до захисту в разовій спеціалізованій вчентій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

3. Клопотати перед Вченою радою університету розглянути питання про створення спеціалізованої вченої ради для проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право Ігнатенка Євгена Олександровича у такому складі:

ВІДОМОСТІ

про членів спеціалізованої вченої ради для разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право аспіранта *Ігнатенка Євгена Олександровича* «Рішення Європейського суду з прав людини: проблеми тлумачення та застосування в Україні» у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України

№ з/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Місце основної роботи, підпорядкування, посада	Науковий ступінь, шифр, назва спеціальності, за якою захищена дисертація, рік присудження	Вчене звання (за спеціальністю, кафедрою), рік присвоєння	Наукові публікації, опубліковані за останні п'ять років, за науковим напрямом, за яким підготовлено дисертацію здобувача
1	2	3	4	5	6
1.	Корнякова Тетяна Всеволодівна (голова)	Професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	доктор юридичних наук 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право, 2019 р.	професор кафедри адміністративного і кримінального права, 2021 р.	<p>1. Корнякова Т. В. Принцип субсидіарності в конвенційному механізмі забезпечення прав і свобод людини. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2025. № 2. С.24-30 https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1711/1462 https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-2-04 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>2. Корнякова Т. В. Судовий діалог і процедура консультативних висновків Європейського суду з прав людини: теоретичні та практичні аспекти. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 4(3). С. 338-342. URL : https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/APP_04_2025_part-3.pdf. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.48 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>3. Корнякова Т. В. Принцип ефективності в конвенційному механізмі захисту прав і свобод людини. Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. 2025. № 89(1). С. 222-227. URL : https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/32.pdf. DOI : https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.30 (фахове</p>

					видання категорії «Б»)
2.	Наливайко Лариса Романівна (опонент)	Науковий співробітник науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, радник ректора Дніпровського державного університету внутрішніх справ Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	Доктор юридичних наук, 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень, 2011 р.	Професор по кафедрі загальноправових дисциплін, 2011 р.	<p>1. Наливайко Л. Р. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя судами загальної юрисдикції: теоретичні, правові та практичні аспекти. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2025. № 2. С. 77-79. https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1712/1463 DOI: https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-2-05 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>Наливайко Л. Р. Тлумачення та застосування практики Європейського суду з прав людини Конституційним судом України. Наукові перспективи. Серія: Право. 2025. № 5(59). С. 1370-1381. URL : http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/24685/24661. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-1370-1381 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>???. Pryputen, D., Verba, I., Nalyvaiko, L., Lebedieva, Yu., & Chepik-Trehubenko, O. (2023). The European Convention on Human Rights and the Practice of the ECtHR in the Field of Gestational Surrogacy. Access to Justice in Eastern Europe, 2(19), 206-219. URL : https://ajee-journal.com/upload/attaches/attachment_1684147648.pdf (SCOPUS, Q2; WOS). DOI: https://doi.org/10.33327/AJEE-18-6.2-n000203</p> <p>4. Наливайко Л. Р., Лебедева Ю. В. Обмеження прав та свобод людини в</p>

					<p>умовах пандемії COVID-19: практика Європейського суду з прав людини. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. Спец. вип. № 2. С. 42-49. URL : https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/9182/1/5.pdf. DOI: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2021-6-42-49 (фахове видання категорії «Б»)</p>
3.	Кучук Андрій Миколайович (опонент)	Професор кафедри права та публічного управління Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	Доктор юридичних наук, 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. 2017 р.	Професор по кафедрі права та методики викладання правознавства, 2020 р.	<p>Кучук А. М. Європейський суд з прав людини як чинник удосконалення забезпечення людських прав в Україні. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 6. С. 51-55. URL : http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/294247. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.8 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>Alforova, T. M., Koba, M. M., Lehka, O. V., & Kuchuk, A. M. (2022). Right to Freedom of Expression v. Reputation Protection (Based on ECtHR Practice Materials). The Age of Human Rights Journal, 18, 311-330. URL : https://revista-seleccionicas.ujjaen.es/index.php/TAHRJ/article/view/6527 (SCOPUS). DOI: https://doi.org/10.17561/tahrj.v18.6527</p> <p>3. Кучук А. М., Пекарчук В. М. Вплив практики Європейського суду з прав людини на національне право: пропедевтичний аспект. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 4. С. 17-21. URL : http://pjuv.nuoua.od.ua/v4_2022/4.pdf (SCOPUS).</p>

					DOI: https://doi.org/10.32782/yyuv.v4.2022.4
4.	Соколенко Ольга Леонідівна (рецензент)	Завідувачка кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	Доктор юридичних наук, 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», 2013 р.	Професор кафедри адміністративного і кримінального права, 2014 р.	<p>1. Соколенко О. Л. Особливості динамічного тлумачення конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2025. № 2. С. 41-. DOI : https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-2-06 (фахове видання категорії «Б»).</p> <p>2. Соколенко О. Л. Забезпечення релевантного застосування практики Європейського суду з прав людини під час здійснення правосуддя. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 4(3). С. 433-437. URL : https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/APP_04_2025_part-3.pdf. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.64 (фахове видання категорії «Б»).</p> <p>3. Соколенко О. Л. Вплив практики Європейського суду з прав людини на правову систему України. Національні інтереси України. 2025. № 6(11). С. 468-476. URL : http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/25268/25246. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-467-476 (фахове видання категорії «Б»)</p>

5.	Литвин Олена Петрівна (рецензент)	Доцент кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	кандидат юридичних наук, 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, 2010 р.	доцент кафедри адміністративного і кримінального права, 2015 р.	<p>1. Литвин О. П. Доктрина меж розсуду в практиці Європейського суду з прав людини. Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ. 2025. № 2. С 57-63 https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1715/1466 https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-2-08 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>2. Литвин О. П. Верховенство права і практика ЄСПЛ в Україні: проблеми правового тлумачення та використання в судовій практиці. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 4(3). С. 411-416. URL : https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/APP_04_2025_part-3.pdf. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.60 (фахове видання категорії «Б»)</p> <p>3. Литвин О. П. Судовий прецедент ЄСПЛ у правовій системі України: методологічні проблеми тлумачення. Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. 2025. № 89(1). С. 161-166. URL : https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/26-2.pdf. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.24 (фахове видання категорії «Б»)</p>
----	--	---	---	--	---

Результати відкритого голосування:

«За» – 17 осіб.

«Проти» – немає.

«Утрималися» – немає.

Рішення прийнято одностайно.

**Голова
міжкафедрального семінару**

Секретар

Наталія ЮЗІКОВА

Олена ГРАБИЛЬНІКОВА